

Er Fattigunderstøttelsen her til Lands en Del af Arbejdslønnen?

I.

Med Hensyn til Besvarelsen af dette Spørgsmaal synes vore nationaløkonomiske Forfattere at være noget uenige. I sit Værk «Det gamle og det nye Samfund» gjentager Stiftsfysikus Fr. Krebs sin tidligere fremsatte Paastand om, at det i Overskriften fremsatte Spørgsmaal maa besvares bekræftende. Det hedder saaledes S. 435: «Saaledes som Forholdet nu stiller sig, betales en meget betydelig Del af Arbejdslønnen igjennem Fattigvæsenet». — — «Denne stadige og desto værre udstrakte Fattighjælp er en stor Uret imod den dygtige og sparsommelige Arbejder; thi den er Skyld i, at den virkelige Dagløn ikke stiger tilstrækkeligt og ikke er saa høj, som den burde være». — — «For det Første er det saa godt som umuligt at angive, hvor stor Arbejdslønnen virkelig er paa Landet; thi hine offentlige og private Tilskud spille en saa afgjørende Rolle, at de ikke kunne eller bør lades ude af Beregningen, naar Talen er om Daglønnen, af hvilken de nu udgjøre en Del» — og S. 430: »Man indvende os ikke, at en Forhøjelse af Lønnen, som skulde være tilstrækkelig til paa den Maade at sikre Arbejderen i Sygdom og Alderdom, vil være uoverkommelig for Arbejdsgiveren; thi den udredes allerede af Fattigvæsenet og saaledes ogsaa af Arbejdsgiveren*), om end langt fra altid i det rette Forhold til hans

*) Udhævet af Undert.

Er Fattigunderstøttelsen her til Lands en Del af Arbejdslønnen?

I.

Med Hensyn til Besvarelsen af dette Spørgsmaal synes vore nationaløkonomiske Forfattere at være noget uenige. I sit Værk «Det gamle og det nye Samfund» gjentager Stiftsfysikus Fr. Krebs sin tidligere fremsatte Paastand om, at det i Overskriften fremsatte Spørgsmaal maa besvares bekræftende. Det hedder saaledes S. 435: «Saaledes som Forholdet nu stiller sig, betales en meget betydelig Del af Arbejdslønnen igjennem Fattigvæsenet». — — «Denne stadige og desto værre udstrakte Fattighjælp er en stor Uret imod den dygtige og sparsommelige Arbejder; thi den er Skyld i, at den virkelige Dagløn ikke stiger tilstrækkeligt og ikke er saa høj, som den burde være». — — «For det Første er det saa godt som umuligt at angive, hvor stor Arbejdslønnen virkelig er paa Landet; thi hine offentlige og private Tilskud spille en saa afgjørende Rolle, at de ikke kunne eller bør lades ude af Beregningen, naar Talen er om Daglønnen, af hvilken de nu udgjøre en Del» — og S. 430: »Man indvende os ikke, at en Forhøjelse af Lønnen, som skulde være tilstrækkelig til paa den Maade at sikre Arbejderen i Sygdom og Alderdom, vil være uoverkommelig for Arbejdsgiveren; thi den udredes allerede af Fattigvæsenet og saaledes ogsaa af Arbejdsgiveren*), om end langt fra altid i det rette Forhold til hans

*) Udhævet af Undert.

Benyttelse af Daglejere. Nogle Arbejdsgivere betale langt mere end deres Kvotadel, andre langt mindre».

I Modsætning hertil siger Dr. Jul. Petersen i «Nat.-Tid.» af 9 Januar d. A.: «Fattigunderstøttelse er ingen Del af Arbejdslønnen, det vil sige, at Arbejdslønnen ikke vilde stige, selv om al Fattigunderstøttelse faldt bort. Tilskud af Arbejdsgiveren er derimod en Del af Arbejdslønnen, det vil sige, at dersom det paalægges enhver Arbejdsgiver at give sine Arbejdere f. Ex. 2 Kroner om Ugen foruden Lønnen, vil Gjennemsnitslønnen efter kort Tids Forløb blive 2 Kroner mindre om Ugen. Disse Sætninger maa naturligvis ikke anvendes paa enkelte Tilfælde, men i det Store ere de rigtige».

Som man ser, tillægge de nævnte Forfattere det anførte Spørgsmaal — formentlig med fuld Føje — stor Betydning. Maaske turde det derfor blive mig tilladt at fremsætte de Grunde, der efter min Anskuelse tale imod Dr. J. Petersens Opfattelse i denne Henseende, om end disse Grunde kun komme fra en Lægmand.

Først forekommer det mig, at de to Paastande, der indeholdes i det sidste Citat, staa i en uopløselig Modstrid med hinanden: Fattigunderstøttelsen maa dog vel betales enten af Arbejderne selv, i saa Tilfælde er den en Del af deres Arbejdsløn; — eller af Arbejdsgiverne, og da ville disse efter Hr. Dr. P.s sidste Paastand atter afkorte den i Arbejdernes Løn, af hvilken den ogsaa i dette Tilfælde vilde blive en Del; — eller af begge Parter i Forening, hvad der ifølge det Anførte igjen vilde være det Samme som, at den er en Del af Arbejdslønnen. For at undgaa Misforstaaelse maa jeg her gjøre opmærksom paa, at ihvorvel Ingen bedre end jeg kan vide, at Arbejdsgiveren tillige kan være og lidt er Arbejder, saa maa han dog altid i Produktionen repræsentere Kapitalen (udrede Driftsomkostningerne), ligeoverfor de Arbejdere, han syssel-sætter. Det maa saaledes staa klart, at i alt Fald den langt, langt overvejende Del af den Fattigunderstøttelse, der ydes Arbejderne her til Lands, netop maatte være en Del af Arbejdslønnen, dersom Hr. Dr. P.s sidste Paastand var rigtig.

Og omvendt: Skulde Fattigunderstøttelsen ikke være en

Del af Arbejdslønnen, saa maatte den jo være «Tilskud af Arbejdsgiverne», som ikke er eller bliver afkortet i Arbejdslønnen, og da kan Hr. Doktors sidste Paastand, der gaar ud paa, at saadanne Tilskud altid i det Store ville blive afkortede i Arbejdslønnen, ikke staa ved Magt.

En af de to Paastande maatte saaledes efter min Mening i ethvert Tilfælde være fejlagtig. Men ved nærmere Betragtning turde det dog maaske vise sig, at ingen af dem kan holde Stik.

Omfattende nøjagtige Undersøgelser, som «Almindelig dansk Velfærdsforening» — for hvilken Undertegnede har den Ære at være Næstformand — har anstillet angaaende Landarbejdernes Kaar i forskjellige Egne af Sjælland, Lolland og Falster, have givet Sikkerhed for, at en Arbejderfamilies hele samlede Indtægt i Aaret 1875, da der endnu var fuldt op af Arbejde for Alle, i Gjennemsnit beløb sig til 410 Kroner eller neppe 1 Kr. 13 Øre daglig. Af denne Sum skal Familiens hele Forbrug af Husly, Brændsel, Klæder og Levnetsmidler bestrides. Hvad vilde vel nu Følgen blive, dersom under saadanne Forhold «al Fattigunderstøttelse faldt bort?» Vilde da ikke enhver alvorlig Sygdom i en Arbejderfamilie have dennes totale Undergang til Følge? vilde en større Arbejdsløshed f. Ex. som den, vi for Øjeblikket lide under, da ikke medføre Sultedøden for Hundreder, maaske Tusinder af Arbejderfamilier? Og kan der vel være Tanke af Tvivl om, at dette tilsidst vilde føre til en Forhøjelse i Arbejdslønnen? Det skulde undre mig meget, om selv Hr. Dr. Petersen turde besvare dette Spørgsmaal bekræftende; tør han ikke det, bør han indrømme, at hans første Paastand er falsk, og at Stiftsfysikus Krebs har Ret naar han mener, at Fattigunderstøttelsen maa øve Indflydelse paa Fastsættelsen af Arbejdslønnens Størrelse.

At Tilskud af Arbejdsgiverne ville have en lignende Indflydelse, skal jeg ikke benægte; men det vil forbyde sig af sig selv, at denne Indflydelse skulde ytre sig som af Hr. Dr. P. anført; thi vilde man nuomstunder korte 2 Kr. af hver Landarbejders Ugeløn, saa vilde Følgerne deraf blive netop de selvsamme, som naar man afskaffede al Fattighjælp uden at

forhøje Arbejdslønnen. Mangfoldige Arbejderfamilier vilde, navnlig i Tider som nærværende, dø af Sult og Kulde til Tab for Arbejdsgiverne og Kapitalen, for hele Samfundet — for blot at tale om Sagens rent materielle Side — dersom ikke netop en forøget Fattighjælp kunde supplere Arbejdslønnen.

Det er saaledes den selvsamme fysiske Umulighed, der stiller sig i Vejen for Rigtigheden af begge Dr. P.s Paa-stande. Hvad den sidste angaar, da skal jeg ikke benægte, at de samme Forhold, der i det Hele taget indvirke paa Arbejdsprisen, ogsaa her ville gjøre sig gjældende, men heraf følger netop, at det slet ikke gaar an paa Forhaand og for alle Tider at bestemme Størrelsen af det Afdrag i Arbejdslønnen, som en forandret Udbetalingsmaade af Efterlønnen (nu Fattighjælp) vilde medføre; i ethvert Tilfælde vil der ikke kunne afkortes mere i Arbejdslønnen, end hvad denne yder ud over det, der er aldeles fornødent til at vedligeholde Arbejdernes fulde Arbejds- og Forplantelsesevne, uden at det vil medføre Tab saavel for Arbejdsgiver og Kapital som for Samfundet som saadant i det Hele taget. Mit Anførte vil i Forbindelse med den daglige Erfaring vise, at vore Landarbejders Løn i alt Fald bevæger sig saa yderligt paa Grænsen af det Mindstmulige, at der ikke vil kunne tænkes noget synderligt Afdrag i den. Der er vel næppe ret Mange, som betvivle, at Danmark har Eyne til at ernære godt, ja endog rigeligt alle sine flittige og ordenlige Arbejdere, saa mange de ere. Heller ikke er der vel ret Mange, der ville driste sig til at forsvare den nuværende Indretning for Efterløns Ydelse (Fattigvæsenet). Der maa derfor kunne betales en højere Løn, end der nu i det Hele ydes Landarbejderne, og Efterlønnen maa ydes under en heldigere Form, den bedste er ikke for god.

Skulde man nu sluttelig komme til den Erkjendelse, at «Tilskud fra Arbejdsgiverne» (f. Ex. efter P. F. Lundes Forslag) i Øvrigt vilde være at foretrække for andre i Forslag bragte Ordninger, tror jeg i det Foregaaende at have vist, at man ikke behøver at frygte af den af Hr. Dr. Petersen anførte

Grund. Indeholdes der i «Tilskud fra Arbejdsgiverne» en Del af Arbejdslønnen, saa er dette i ikke ringere Grad, men nok saa sikkert Tilfældet med Fattigunderstøttelsen. Af denne er den langt overvejende Broderpart aldeles utvivlsomt en Del af Arbejdslønnen.

M. Lazarus.

II.

Svar paa foranstaaende Bemærkninger.

Redaktionen har velvilligt givet mig Lejlighed til strax at svare paa Ovenstaaende; jeg skal gjøre dette i Korthed.

Hr. L.s Bevis for, at de to Sætninger, jeg har nævnt, stride mod hinanden er urigtigt, fordi Hr. L. ikke fastholder den væsentlige Forskjel paa de to nævnte Tilfælde. Pointen ligger deri, at Arbejdsgiveren kan fri sig for Tilskudet, men ikke for Fattigskatten; han kan anskaffe Maskiner, indskrænke eller ophæve sin Forretning o. s. v., dersom Arbejdslønnen ikke falder saa meget, som Tilskudet er; sker dette ikke hurtigt, vil den første Følge være, at Produktionen drives over i saadanne Retninger, hvor Kapitalen spiller den største og Arbejdet den mindste Rolle; den ledige Arbejds kraft vil da atter trykke Arbejdslønnen ned. For Fattigskatten kan han derimod ikke fri sig ved at forandre sin Produktionsmaade, ja ikke en Gang ved at flytte til en anden Kommune, hvor Skatten er mindre, thi der vil Jordrenten være højere, saa at han maa betale mere for Grund, i Husleje o. s. v.

Jeg har udtrykkelig sagt, at Sætningerne kun maa opfattes som rigtige i Almindelighed; vil man besvare Spørgsmaalet fuldstændigt, maa man skrive en Bog og ikke et Par Sider; jeg har saaledes naturligvis forudsat Arbejdernes Antal uforandret; dersom Arbejderne dø af Sult, naar Fattigunderstøttelsen hører op, vil Arbejdslønnen ganske vist stige; i den af Direktør Bing og mig skrevne Afhandling her i Tidsskriftet: «Den rationelle Arbejds løn» (Nationaløk. Tidsskr. Bd. I. S. 296) er dette anført; vi have der vist, at Arbejdslønnen afhænger af Kapitalens Størrelse, Arbejdernes Antal og den faste Kapitals